

بررسی ارتباط رگسیون به اینترنت و مهارت‌های اجتماعی دانشجویان

Relationship between dependence on internet and social skills of students

نویسندگان: علیرضا مرآتی^{1*}، مریم اسلام پناه²

چکیده

مقدمه: یکی از عناصر اجتماعی شدن در کلیه فرهنگها، مهارت‌های اجتماعی یا قدرت برقراری ارتباط مؤثر با دیگران می باشد. از جمله عواملی که این مهارت را تحت تأثیر قرار می دهد، وابستگی به اینترنت است که اخیراً مورد توجه بسیاری از محققین و اندیشمندان قرار گرفته است. هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین وابستگی به اینترنت و مهارت‌های اجتماعی دانشجویان می باشد. روش: نمونه پژوهش شامل 291 دانشجوی مقطع کارشناسی دانشگاه پیام نور کنگاور بود که با روش نمونه‌گیری خوشه ای چندمرحله ای انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده جهت انجام پژوهش پرسشنامه وابستگی اینترنت و پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی دانشجویان بود. داده‌های پژوهش با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین وابستگی به اینترنت و مؤلفه‌های آغازگری و خاتمه، ابراز وجود، تقویت اجتماعی، همدلی و همکاری رابطه منفی معنی‌دار وجود دارد، اما بین وابستگی به اینترنت و مهارت جهت دهی رابطه معنی‌دار وجود ندارد. همچنین، نتایج حاکی از آن بود که مؤلفه‌های آغازگری و خاتمه، ابراز وجود، تقویت اجتماعی، همدلی و همکاری 83 درصد از واریانس وابستگی به اینترنت را تبیین می‌کنند. نتیجه‌گیری: به طور کلی محیط مجازی به سبب انزوایی که ایجاد می‌کند، مهارت‌های اجتماعی را کاهش می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: اینترنت، وابستگی به اینترنت، مهارت‌های اجتماعی

Authors: Alireza Merati^{1*}, Maryam eslampanah²

Abstract:

One element of being socialized in all cultures is social skills or the ability to communicate effectively. Dependence on internet influences on social skills and currently is noted by many researchers and scholars. The aim of this study was to investigate the relationship between internet dependency and social skills among students. Social skills include initiation and termination, assertiveness, social support, direction, empathy and cooperation. This research employed multi-stage cluster sampling. The participants were 291 undergraduate students of Kangavar Payame Noor University. The instruments were two questionnaires, the first one is related to internet dependency and the second one is relevant to students' social skills. The data was analyzed by Descriptive statistics and correlation test. The results indicated that there is a relationship between dependence on internet and social skills variables. Dependence on internet had a reverse and significant relationship with initiation and termination, assertiveness, social support, empathy and cooperation. It means that when dependence on internet increases, the

social skills will decrease. But there is no meaningful relationship between dependence on internet and direction. In general, Virtual environment reduces social skills

Keywords: internet, Dependence on the Internet, Social skills

* 1- مربی، علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، صندوق پستی 3697-19395، تهران، ایران. ایمیل: am_0114@yahoo.com

2- استادیار گروه علوم تربیتی و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه

مقدمه

با پیشرفتهای علوم رایانه‌ای، محیط‌های مجازی انعطاف‌پذیرتر، پیچیده‌تر و به محیط‌های واقعی شبیه‌تر می‌شوند. محیط‌های مجازی که پیشرفتهای علوم رایانه‌ای آن را گسترش داده‌اند، زمینه جدیدی است که بررسی عوامل مؤثر بر آن و پیامدهای حاصل از آن را واجد اهمیت می‌کند. اینترنت در سراسر کره زمین، در حال تبدیل شدن به جزئی از زندگی روزمره مردم است و هر نوآوری که با تمامی مردم همبسته و وابسته گردد، اثرات روان‌شناختی و جامعه‌شناختی گوناگونی بر آنها اعمال می‌کند. جوهره اجتماع، ارتباطات پایدار میان انسانهاست و ارتباط به عنوان نخستین نیاز هر نظام، شکل خاصی از کنش متقابل اجتماعی است (دوران، 1385).

فرآیند آموزش اجتماعی که رشد و موجودیت در شبکه ارتباطات اجتماعی را در جامعه ممکن می‌سازد، به‌عنوان فرآیند یا پدیده «اجتماعی شدن»¹ مطرح می‌شود. شکل قبلی آن که بسیار کاربرد داشت و به‌صورت «انطباق انسان در جامعه» بیان می‌شد، امروزه به‌دلیل مکانیکی بودن، رد می‌شود. اکنون بیشتر تأکید بر آن است که انسان نه تنها به‌طور منفعل - پذیرنده، بلکه به‌وسیله نیروهای خارجی اجتماعی ساخته و پرداخته می‌شود و شخصیت فردی او در روند مبادله فعال و مثبت با واقعیت‌های اجتماعی شکل می‌گیرد (نورایی، 1389).

فناوری‌های ارتباطی به خصوص پس از اختراع دستگاه چاپ در عصر جدید و به میدان آمدن رادیو و تلویزیون، نگرانی‌هایی برای جامعه‌شناسان در خصوص اثرات اجتماعی آنها به دنبال داشته است. این رسانه‌های جدید، هر یک در آغاز پیدایش خود تا مدتی چالش‌های اجتماعی ایجاد کرده‌اند و به تدریج که تثبیت شده‌اند، نگرانی‌ها کمتر شده است. ظهور اینترنت به عنوان رسانه‌ای قدرتمند در سالهای اخیر دوباره باب گفتگوهای جدید را در خصوص نقش رسانه‌ها گشوده است. اینترنت به مثابه یک رسانه، در سالهای اخیر رشد حیرت‌انگیزی را تجربه نموده و نویدها و تهدیدات بسیاری را به همراه داشته است (مک کوئیل²، 2005). در دهه 1980 با طراحی تار جهان گستر و گسترش ناگهانی اینترنت، تحولی عظیم در فناوری اطلاعات به وجود آمد. این فناوری بر دانش، آموزش، یادگیری، ارتباطات و بسیاری از امور دیگر تأثیر به‌سزایی داشت (زمانی، 1388). ایجاد همبستگی‌های جدید اجتماعی، پشتیبانی از دموکراسی‌ها و جنبش‌های اجتماعی جدید، خلق ارزشهای جدید، نوید زندگی بهتر و آسایش بیشتر، ایجاد فرصت‌های فراوان‌تر، تبادل سریع‌تر اطلاعات و اخبار، آموزش غیراخلاقی به کودکان، کاهش سرمایه اجتماعی، افزایش انزوای اجتماعی، گسترش بی‌نظمی، کاهش مشارکت اجتماعی، وابستگی به اینترنت (مک کنا و بارگ³،

¹ - Socialization

² - Mc Quail

³ - Mc Kenna & Bargh

2000) و جایگزین فعالیتهای اجتماعی شدن (کستن بام، رایبسون، نستات و آوارز¹، 2002)، از جمله تأثیرات مهم اینترنت هستند. این تأثیرات چنان وسیع و گسترده بوده‌اند که برخی محققین نقش اینترنت در زندگی امروز را همانند نقش الکتریسیته در انقلاب صنعتی می‌دانند (کستلز²، 2001). این تغییرات تا آنجا ادامه یافت که مک لوهان اصطلاح دهکده جهانی³ را در این مورد به کار برد (ناصری، 1389). سرعت انتشار اینترنت 9 برابر سریعتر از رادیو، 4 برابر سریعتر از کامپیوترهای شخصی و 3 برابر سریعتر از تلویزیون بوده است. پژوهشها نشان می‌دهند که 149 میلیون نفر در سراسر دنیا به شبکه اینترنت مرتبط هستند که به میزان 12 درصد در هر ماه افزایش پیدا می‌کند. کشور ما از نظر بهره‌مندی از اینترنت در بین 178 کشور جهان رتبه 87 را دارد که براساس طبقه بندی اتحادیه جهانی مخابرات، جزء کشورهای متوسط به شمار می‌رود. 35 درصد استفاده کنندگان را قشر جوان تشکیل می‌دهند و میانگین صرف شده برای اینترنت 52 دقیقه در هفته است (صادقیان، 1385).

پژوهشگران معتقدند که اولین رفتارهای اجتماعی در ابتدا جنبه فطری دارند، اما بر اثر گذشت زمان جنبه‌های پرورشی، اثر به سزایی در بروز رفتارهای اجتماعی بر جای می‌گذارند (هیلگارد و همکاران، 1379). نظریه‌های رشد برای تکامل اجتماعی فرد، مراحل متوالی را مطرح می‌کنند و زمینه‌های شناختی، محیطی و اجتماعی را در تحول فرآیند اجتماعی فرد مؤثر می‌دانند. بنابراین، اکتساب مهارتهای اجتماعی را باید در فرآیند اجتماعی شدن جستجو کرد. مهارتهای اجتماعی به رفتارهای آموخته شده و مقبول جامعه اطلاق می‌شود و فرد از طریق اکتساب آنها می‌تواند با دیگران ارتباط متقابل برقرار کند، رفتارهای مثبت ارائه دهد و از رفتارهای منفی جلوگیری نماید (کارتلیج و میلبرن، 1375). فرآیند اجتماعی شدن و کسب مهارتهای اجتماعی، فرآیندی بسیار پیچیده است و عوامل بی شماری در تحول آن مؤثرند. از جمله عوامل مؤثر در آن متغیرهای فردی، عوامل زیست شناختی، خانواده، همسالان، مدرسه، مذهب، ملیت، گروهها و رسانه‌های گروهی هستند که نقش هر کدام از این عوامل، در هر رده سنی و شرایط محیطی، مهم به شمار می‌آید. در سنین پایین‌تر نقش عوامل شناختی، رشدی و خانواده مهم‌تر از سنین بالاتر است و در سنین بالاتر نقش عوامل شناختی و فراشناختی مثل گروهها، همسالان، مدرسه، دوستان، مذهب، رسانه‌های گروهی و محیط اجتماعی بیشتر می‌شود.

یکی از مسائلی که در سالهای اخیر با توجه به تغییرات سریع اجتماعی، از سوی سازمانهای بهداشتی، مجریان قانون و سیاستگذاران اجتماعی به عنوان یکی از مشکلات موجود در جامعه به ویژه در میان جوانان مورد توجه قرار گرفته است، استفاده ناصحیح و بیش از حد از اینترنت و اختلال در مهارتهای اجتماعی آنان می‌باشد. پژوهشگران در مورد علائم وابستگی به اینترنت و کامپیوتر معتقدند فردی که زمانهای طولانی و متمادی را صرف بازیهای کامپیوتری کرده یا در گروههای بحث اینترنتی شرکت می‌کند، در شمار وابستگان به این تکنولوژی جدید قرار دارد. این افراد از تمام حوادث پیرامون خود غافل شده، دچار اختلال در اشتها می‌شوند و از دوستان و آشنایان خود دور شده و مشکلات رفتاری پیدا می‌کنند (اورزاک و کریستنسن⁴، 2001). اینترنت در سالهای اخیر رشد چشمگیری داشته است و همین امر ضرورت استفاده آن را برای همگان جهت عقب نماندن از روند رشد ایجاب می‌کند. این ضرورت خود می‌تواند آسیبها و چالشهایی در پی داشته باشد (فسینجر، 2009). شاید بتوان گفت نوآوریهای پنج سال اخیر در زمینه فناوری اطلاعات از تمام نوآوریهای صد سال گذشته بیشتر است. همچنین، فناوری اطلاعات به عنوان ابزار

1 - Kestenbaum, Robinson, Neustadtl & Alvarez

2 - Castells

3 - Global village

4 - Orzack & Christensen

توانمندسازی موجب شده است که یک فرصت استثنایی تاریخی برای جبران عقب ماندگیهای عصر صنعت و جهشی در ورود به عصر فراصنعتی برای کشورهای در حال توسعه نظیر ایران فراهم شود.

با توجه به اینکه اینترنت در ایران هر روز فراگیرتر می شود، آشنایی با تا با مهمترین مفاهیم اطلاعاتی آن، از جمله تفریحات الکترونیکی، تجارت الکترونیکی، ارتباطات الکترونیکی، دولت الکترونیکی، جامعه اطلاعاتی، سواد اطلاعاتی و شکاف دیجیتالی ضرورت دارد (مجتهدی، 1388). نتایج پژوهش داوودآبادی (1385) با عنوان «بررسی رابطه بین اعتیاد به اینترنت با سلامت روان و ویژگیهای شخصیتی کاربران شبکه» حاکی از آن بود که افراد وابسته به اینترنت در مقایسه با افراد غیروابسته از سلامت روانی کمتری برخوردارند و افسردگی بیشتری را تجربه می کنند. در مطالعه ای که توسط شاوردی (1383) با عنوان «بررسی میزان و نحوه استفاده از اینترنت در میان دانش آموزان دبیرستانی شهر تهران» انجام گرفته است، نتایج حاکی از آن بود که 200 کاربر به طور شبانه روزی در اتاق گفت و گو حضور دارند که بیشترین درصد استفاده به دانش آموزان دبیرستانی اختصاص دارد.

انجمن بین المللی ارزیابی پیشرفت تحصیلی (2008-2005) به مقایسه وضعیت کاربرد فناوری اطلاعات در 24 کشور جهان پرداخت. نتایج پژوهش نشان داد که در بعضی کشورها نظیر کانادا، نیوزلند و سنگاپور به فراگیری مهارت فناوری اطلاعات در آموزش ابتدایی تأکید زیادی می شود. تأکید بر آموزش فناوری در مقاطع متوسطه 24 کشور جهان بیشتر از مقاطع دیگر تحصیلی است (ویلیام¹، 2008).

کاپلان² (2002) در پژوهش خود به بررسی میزان بالای استفاده از اینترنت و رابطه آن با افسردگی و کناره گیری اجتماعی در نوجوانان پرداخت. نتایج پژوهش نشان دهنده رابطه مثبت معنی دار میان میزان بالای استفاده از اینترنت با افسردگی و کناره گیری اجتماعی بود. در پژوهشهای انجام شده عوامل زمان استفاده، نحوه استفاده از اینترنت، کاربرد اینترنت، تأثیرات اینترنت بر روابط اجتماعی مثل دوستان و اعضای خانواده، نوع رفتار افراد در استفاده از اینترنت و ارتباطات میان فردی مورد بررسی قرار گرفته است و هر کدام از پژوهشها به نتایج متفاوتی دست یافته اند. این پژوهشها بر روی گروههای خاصی به ویژه کودکان و بزرگسالان انجام شده است.

تحقیقات مذکور در یک جامعه محدود با عوامل کنترل نشده از قبیل سن، تحصیلات، جنسیت و ... صورت گرفته اند؛ مثلاً به بررسی انزوای اجتماعی پرداخته اند، اما مسائلی همچون وابستگی به اینترنت، تأثیر آن بر نوع رفتار اجتماعی و تغییرات به وجود آمده در افراد به صورت جزئی مورد توجه قرار گرفته است و به عواملی مانند آغازگری و خاتمه، ابراز وجود، جهت دهی، تقویت اجتماعی، همدلی و همکاری که از مؤلفه های مهارتهای اجتماعی و مسائل مهم تأثیرگذار بر روابط اجتماعی هستند، پرداخته نشده است. با توجه به مطالب ذکر شده، هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه وابستگی به اینترنت و مهارتهای اجتماعی می باشد.

روش

طرح پژوهش حاضر از نوع همبستگی بود. نمونه پژوهش شامل 291 دانشجوی مقطع کارشناسی دانشگاه پیام نور کنگاور بود که با روش نمونه گیری خوشه ای چندمرحله ای انتخاب شدند. 190 (65/2%) نفر از نمونه پژوهش را پسران و 101 (34/8%) نفر را دختران تشکیل می دادند.

در این پژوهش از دو نوع ابزار استفاده شده است:

¹ - William

² - kaplan

1- پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی¹: این پرسشنامه توسط عباسی در سال 83-1382 ساخته و هنجاریابی شده است. این پرسشنامه دارای 143 سؤال می‌باشد که آزمودنی باید پاسخ خود را در یک طیف پنج درجه‌ای لیکرت (همیشه، اغلب اوقات، گاهی اوقات، به ندرت و هرگز) مشخص کند. در این پرسشنامه 6 عامل آغازگری و خاتمه، ابراز وجود، تقویت اجتماعی، جهت دهی، همدلی و همکاری مورد بررسی قرار می‌گیرند. این پرسشنامه از روایی سازه، پیش بین و محتوایی خوبی برخوردار بوده و پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر با 0/93 به دست آمده است.

2- پرسشنامه وابستگی به اینترنت: این پرسشنامه توسط یانگ² (1988) ساخته و هنجاریابی شده است. این آزمون دارای 20 سؤال می‌باشد و آزمودنی باید پاسخ خود را در یک طیف پنج درجه ای لیکرت (همیشه، اغلب، گهگاهی، به ندرت، شامل حال من نمی‌شود) مشخص کند. همسانی درونی این پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ برابر با 0/92 محاسبه شده است. این پرسشنامه از روایی سازه و پیش بین خوبی برخوردار است. پایایی پرسشنامه با استفاده از روش بازآزمایی 0/96 به دست آمده که مقدار قابل قبولی است.

یافته‌ها

جهت بررسی رابطه بین مهارت‌های اجتماعی و وابستگی به اینترنت از روش همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج آن در جدول 1 آمده است.

جدول 1- ماتریس همبستگی مهارت اجتماعی و وابستگی به اینترنت

متغیر	ضریب همبستگی پیرسون
نمره کلی مهارت‌های اجتماعی	* -0/166
آغازگری و خاتمه	* -0/152
ابراز وجود	* -0/143
تقویت اجتماعی	* -0/185
جهت دهی	-0/091
همدلی	* -0/183
همکاری	* -0/133

با توجه به نتایج جدول 1، بین نمره کلی مهارت اجتماعی و مؤلفه های آغازگری و خاتمه، ابراز وجود، تقویت اجتماعی، همدلی و همکاری با وابستگی به اینترنت رابطه منفی معنی دار ($p < 0/05$) وجود دارد، اما بین مؤلفه جهت‌دهی و وابستگی به اینترنت رابطه معنی دار وجود ندارد.

همچنین، جهت بررسی نقش پیش‌بینی‌کنندگی مؤلفه‌های مهارت اجتماعی در متغیر وابستگی به اینترنت از رگرسیون چندگانه استفاده شد که خلاصه نتایج آن در جدول 2 ارائه شده است.

¹.Social Skills

².Yang

جدول 2- نتایج تحلیل رگرسیون متغیرها برای پیش بینی وابستگی به اینترنت

متغیر	R ²	F	P	B	SE B	β	t	P
تقویت اجتماعی	0/838	77/7	0/005	1/25	0/17	0/79	0/51	0/0001
همدلی				1/30	0/25	0/62	0/11	0/0001
آغازگری و خاتمه				0/53	0/16	0/53	2/26	0/002
ابراز وجود				0/28	0/11	0/47	1/97	0/004
همکاری				1/65	0/19	0/41	0/28	0/007

همان طور که در جدول 2 مشاهده می شود، مؤلفه های مهارت های اجتماعی به طور همزمان وارد تحلیل شدند که 83٪ از واریانس وابستگی به اینترنت را تبیین می کنند. علاوه بر آن، ستون ضریب استاندارد بتا نشان می دهد که پنج مؤلفه مهارت های اجتماعی به طور معنی داری قادر به پیش بینی وابستگی به اینترنت می باشند.

بحث و نتیجه گیری

انسان تنها موجود متفکر و ناطق است که می تواند با دیگران ارتباط برقرار کند. این ارتباط از طریق زبان صورت می پذیرد که همان برگرداندن اصوات بی معنا به کلمات گفتاری و نوشتاری است. بنابراین، جای تعجب نیست که فیلسوف آلمانی کارل یاسپرس مدعی است که عالی ترین دستاورد انسان در دنیا ارتباط شخصیت با شخصیت است و این ارتباط در کانونی به نام خانواده تداوم و استمرار پیدا می کند (بولتن، ترجمه حمیدرضا سهرابی و حیات روشنایی، 1383). فرزند انسان به تدریج که رشد می کند و بزرگتر می شود، دامنه ارتباطات خود را از خانواده به دوستان، همسالان و جامعه گسترش می دهد و این وسعت دامنه در جریان اجتماعی شدن حاصل می شود. جهانی شدن، خلاقیت و مشارکت در محیط های زندگی و کاری مدرن، واژه هایی کلیدی هستند. در این محیطها عمدتاً باید برای یک هدف مشترک تلاش کرد (دراکسلر و حداد، ترجمه علیرضا مقدم و محمدرضا سرکارآرانی، 1390).

یافته های پژوهش نشان می دهد که وابستگی به اینترنت در کاهش آغازگری و خاتمه، ابراز وجود، تقویت اجتماعی، همدلی و همکاری نقش دارد و در جهت دهی تأثیری ندارد. بنابراین، وابستگی به اینترنت، مهارت های اجتماعی دانشجویان را تحت تأثیر قرار می دهد.

با توجه به نتایج به دست آمده، به نظر می رسد معنی داری رابطه بین وابستگی به اینترنت و مهارت آغازگری و خاتمه را می توان تداخل در رفتارهای آموخته شده فرد دانست. استفاده زیاد از اینترنت باعث می شود که فرد کمتر از رفتارهای کلامی استفاده کند و با گذشت زمان رشد کلامی او دچار آسیب شده و ارتباط او با محیط خارج کم رنگ شود.

ابراز وجود عبارت است از ابراز افکار، احساسات و اعتقادات خویش به گونه ای که موجب زیر پا گذاشتن حقوق دیگران نشود. این افراد کنترل بیشتری بر زندگی خود دارند و دارای شخصیت های محکم و ثابت قدم هستند. در این تحقیق مشاهده می شود که با افزایش وابستگی به اینترنت، توانایی ابراز وجود کاهش می یابد. البته، رابطه مشاهده شده رابطه چندان نیرومندی نیست و علاوه بر آن متغیرهای دیگر نیز کنترل نشده اند. این نتایج با یافته های پژوهش داوودآبادی (1385) و کاپلان (2002) همخوانی دارد.

با توجه به نتایج به دست آمده، به نظر می رسد معنی دار بودن رابطه بین وابستگی به اینترنت و تقویت اجتماعی از تقویت‌های مثبتی حاصل می شود که اینترنت به فرد ارائه می کند. وقتی که فرد از طرف اجتماع و خانواده تقویت یا پاداش دریافت نمی کند و از طریق اینترنت به علاقه ها و احساسات او جواب داده می شود، ترجیح می دهد به این تقویتها، جواب داده و آنها را حفظ کند؛ پس بیشتر به اینترنت وابسته می شود و از جمع دوستان و اجتماع کناره گیری می کند.

در توجیه عدم همبستگی بین جهت دهی و وابستگی به اینترنت می توان گفت که افراد جهت ده نسبت به همسالان و هم گروههای خود از توانایی و استعداد بیشتری برخوردارند، اعتماد به نفس و روحیه بالایی دارند و توانایی رهبری کردن یک گروه را دارند. به دست آوردن چنین توانایی یا از محیط خانواده ناشی می شود که از ابتدا مسئولیت بعضی کارها را به فرد سپرده اند و یا از رشته تحصیلی، زیرا او مجبور است بدون کمک دیگران تکالیف خود را انجام دهد و در نتیجه از تواناییها و استعدادهای خود آگاه شده و این باعث اعتماد به نفس بالا در او می شود.

نتایج حاکی از آن است که با وابستگی به اینترنت، مهارت همدلی در افراد کاهش می یابد. افراد فاقد مهارت همدلی، توانایی درک احساسات و ناراحتیهای دیگران را ندارند و نمی توانند خود را در غم و اندوه دیگران شریک بدانند. مهارت همکاری از جمله مهارتهای اکتسابی محسوب می شود، مانند توانایی کمک گرفتن از دیگران و برقراری ارتباط مؤثر با آنها به گونه ای که این ارتباط، مقبول، ارزشمند و برای فرد و طرف مقابل او سودمند باشد. زمانیکه فرد فقط یک فعالیت را انجام می دهد، زمان انجام فعالیتها مشابه وی کمتر می شود. چنین افرادی از شرکت در فعالیتها گروهی سر باز زده، از همکاری با همسالان و هم گروهیهای خود اجتناب می کنند و هر چه وابستگی به اینترنت در آنها بیشتر شود، مهارت همکاری کاهش می یابد.

نتایج به دست آمده در پژوهش حاضر به طور کلی با نتایج تحقیقات انجمن بین المللی ارزیابی پیشرفت تحصیلی (2005-2008)، کاپلان (2002)، شاوردی (1383) و داوودآبادی (1385) همسو می باشد و از اینرو اهمیت توجه به محیطهای مجازی و نحوه و کمیت استفاده از آنها را یکبار دیگر گوشزد می کند.

امروزه در محافل مختلف مهارتهای اجتماعی بسیار مورد توجه قرار گرفته است، به طوری که در اجتماع و یا نظامهای آموزشی اگر افراد فاقد مهارتهای اجتماعی باشند، اغلب با وصله های ناجور برچسب زده می شوند و به عنوان افراد دارای مشکلات اجتماعی تلقی می گردند. ناتوانی در مهارتهای اجتماعی حتی مشکلاتی را در زمینه پیشرفت تحصیلی به وجود می آورد. حال یکی از عواملی که باعث اختلال و یا کاهش مهارتهای اجتماعی می شود، وابستگی به اینترنت است. اگر چه پیشرفت وسایل الکترونیکی و حضور اینترنت در تمام صحنه ها قابل توجه است، اما استفاده از اینترنت در دنیای امروز باید نظام مند، هدف دار و با مدیریت صورت گیرد (ویلیس، 2008).

محدودیت‌هایی برای انجام پژوهش وجود داشت که از جمله آنها عدم تمایل برخی افراد برای پاسخدهی، همکاری نکردن برخی مسئولین در رابطه با انجام پژوهش و دیگر اینکه پژوهش حاضر مربوط به دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان کنگاور می باشد و نمی توان نتایج آن را به دیگر نقاط ایران تعمیم داد.

پیشنهادهایی را می توان با توجه به نتایج ارائه داد که از جمله آنها، انجام تحقیقات مشابه در مولفه‌های دیگری چون رفتار کلامی و غیر کلامی، تاثیر دادن متغیر جنسیت در پژوهشهای مشابه، استفاده بیشتر در فعالیت‌های گروهی و آموزشی با توجه به نتایج بدست آمده، ارائه پاداش به دانش آموزان و دانشجویانی که گرایش به گروه و فعالیت‌های جمعی دارند، می باشد.

منابع

- بولتن، رابرت. (1383). *روان شناسی روابط انسانی (مهارت‌های مردمی)*. ترجمه حمیدرضا سهرابی و حیات روشنائی. تهران: انتشارات رشد.
- دراکسلر، الکساندر و حداد، وادی. (1390). *فناوری برای آموزش*. ترجمه علیرضا مقدم و محمدرضا سرکارآرانی. تهران: نشر نی.
- دوران، بهزاد. (1385). *تأثیر فضای سایبرنتیک بر هویت*، رساله دوره دکترا. رشته جامعه شناسی. دانشگاه تربیت مدرس.
- داوود آبادی، معصومه. (1385). *رابطه بین اعتیاد اینترنتی با سلامت روان و ویژگی های شخصیتی کاربران شبکه*. پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته روانشناسی عمومی، دانشگاه تربیت مدرس.
- زمانی، عشرت. (1388). *استانداردهای سواد اطلاعاتی، ماهنامه اطلاع رسانی، دور نوزدهم*.
- شاوردی، تهمینه. (1383). *بررسی میزان و نحوه استفاده از اینترنت در میان دانش آموزان شهر تهران*. جهاد دانشگاهی، پژوهشکده علوم انسانی.
- صادقیان، غفت. (1385). *تأثیر کامپیوتر و اینترنت بر کودکان و نوجوانان*. www.hasht.com
- عباسی، هادی. (1382). *ساخت و هنجاریابی پرسشنامه مهارت های اجتماعی دانش آموزان دبیرستان های دولتی منطقه I آموزش و پرورش تهران*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
- کارتلیج، جی. اف. میلیرن. (1375). *آموزش مهارت های اجتماعی به کودکان*. ترجمه نظری نژاد. نشر پژوهشهای اسلامی، آستان قدس رضوی.
- مجتهدی، اردوان. (1388). *فاوا، گزارش کامپیوتر 158*.
- ناصری، مصطفی. (1389). *شکسته شدن مرزبندی های جهان حقیقی و جهان مجازی، پژوهش نامه آموزشی، شماره 23*.
- ولیس، پاتریشیا. (2008). *روانشناسی اینترنت*. ترجمه بهنام اوحدی. اصفهان: خورشید.
- هیلگارد و همکاران. (1379). *زمینه روان شناسی*. ترجمه رفیعی. جلد 2. تهران: ارجمند.
- Caplan, E.S. (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: Development of a theory-based and cognitive-behavioral measurement instrument. *Journal of Computer in Human Behavior*, 18, 553-575.
- Castells, M. (2001). *THE internet galaxy: Reflections on the internet, business and society*. Oxford University Press.
- Kestenbaum, M., Robinson, G.P., Neustadt, A., & Alvarez, A. (2002). Information technology and social time displacement. *IT & Society*, 1, 21-37.
- Mc Kenna, K.Y.A., & Bargh, J.A. (2000). Plan 9: From cyberspace. The implication of the internet for personality and social psychology. *Personality and Social Psychology Review*, 4, 57-75.
- Mc Quail, D. (2005). *Mc Quail's mass communication theory*, 5th edition. Sage publications. London.
- Orzak, M.H., & Christensen, M.H. (2001). Computer addiction. *Journal of Psycho-Social Nursing & Mental Health Services*, 39, 45-52.
- William, R.T. (2008). *Educational technology*. Paul: West.